

2. pôstna nedeľa

Gn 15, 5–12, 17–18
Ž 27, 1. 7–8, 8–9, 13–14
Flp 3,17–4, 1 alebo 3, 20–4, 1
Lk 9, 28b–36

Nikto nechce byť otrokom. Napriek tomu v priebehu ľudských dejín mnohí upadli do otroctva, a to príliš často z vlastného rozhodnutia. Ježiš nám hovorí: „Každý, kto pácha hriech, je otrokom hriechu“ (Ján 8, 34). Ako unikneme z otroctva hriechu?

Hoci veľmi voľne, čítania na túto nedeľu sú prepojené témou Exodus. V prvom čítaní sa o Exode prorokuje; v evanjeliu Ježiš začína nový exodus, ktorý vyvrcholí Poslednou večerou a Kalváriou.

Knihá Genezis / Gn 15, 5–12. 17–18

Mojžiš povedal ľudu: „Kňaz vezme kôš z tvojej ruky, položí ho pred oltár Pána, tvojho Boha, a ty pred Pánom, svojim Bohom, povieš: ‚Môj otec bol potulný Sýrčan. Zostúpil do Egypta a žil tam ako cudzinec vo veľmi malom počte. Tam vzrástol na veľký, silný a nesmierne početný národ.

Egyptania nás týrali a prenasledovali ukladaním najťažších robôt. My sme volali k Pánovi, Bohu svojich otcov, a on nás vypočul a zhladol na naše poníženie, lopotu a útlak. Pán nás vyviedol z Egypta silnou rukou a vystretým ramenom za veľkej hrôzy, znamení a zázrakov a priviedol nás na toto miesto a dal nám túto krajinu oplývajúcu mliekom a medom. A hľa, teraz som priniesol prvotiny plodov zeme, ktorú si mi dal, Pane.’

A necháš ich pred Pánom, svojim Bohom, a pokloníš sa Pánovi, svojmu Bohu.“

Pre mnohých ľudí je toto veľmi zvláštne čítanie a neprekvapilo by ma, keby mnohí kazatelia v túto nedeľu nevedeli vysvetliť, čo sa v tejto pasáži deje. Čo je to za rituál? Je to niečo v štýle známeho lieku Huckleberryho Finna na bradavice: zatočiť si o polnoci na cintoríne okolo hlavy mŕtvu mačku?

Pre starovekých čitateľov však činy opísané v tejto pasáži dávali dokonalý zmysel. Zvieratá, ktoré Abrahám prináša, sú podľa biblického zákona „čisté“, teda vhodné na obetovanie alebo iné sväté použitie. On ich roztne na dve časti a kúsky položí oproti sebe.

Dymiaca pec a fakľa, ktoré sa objavujú, predstavujú Božiu prítomnosť, teofániu. Prechádzanie medzi kusmi zvierat malo na starovekom Blízkom východe zaužívaný význam: ktokoľvek tak robil, prostredníctvom tohto rituálu hovoril: „Nech som zabitý ako tieto zvieratá, ak nedodržím záväzky zmluvy, ktorú teraz robím.“ Tým, že Boh spôsobil, že sa jeho prítomnosť (v podobe pece a fakle) pohybovala medzi zvieratami, povedal Abrahámovi: „Zvolávam na seba kliatbu smrti, ak nesplním sľuby, ktoré ti práve teraz dávam.“

Ako by Boh mohol na seba privolať kliatbu smrti je veľkým tajomstvom, ale pripomína nám to niektoré témy z Nového zákona, ako napríklad výrok svätého Pavla, že „Kristus nás vykúpil z kliatby zákona tým, že sa stal kliatbou pre nás – veď je napísané: ‚Prekliaty každý, kto visí na dreve‘“ (Gal 3,13).

Zmluva je príbuzenský vzťah založený medzi dvoma stránkami, ktoré nie sú príbuzné, prostredníctvom prísahy. V Genezis 15 predstavuje rituál prechodu medzi zvieratami neverbálnu prísahu (rituál prísahy), ktorý

vytvára príbuzenský vzťah medzi Bohom a Abrahámom. Väčšina zmlúv obsahovala konkrétne prísluby o tom, ako sa zmluvní partneri budú k sebe správať teraz, keď sú rodinou. Špecifickým príslubom v tejto zmluve je, že Boh (zmluvný „otec“) dá Abrahámovi (zmluvnému „synovi“) celú krajinu Kanaán.

V tomto čítaní sú vynechané verše, kde Boh prechádzajúci pomedzi polovice zvierat prorokuje Exodus: *A (Pán) povedal Abramovi: „Dobre si uvedom, že tvoje potomstvo bude prišielcom v cudzej krajine, zotročia ho a štyristo rokov budú s ním zle zaobchádzať. Ale národ, ktorému budú otročiť, budem ja súdiť. Potom vyjdú s veľkým majetkom” (Gn 15,13–14)*

Je škoda, že tieto verše sú vynechané, pretože jasne uvádzajú tému Exodu, ktorá spája dnešné čítania.

Táto udalosť uzatvárania zmluvy medzi Bohom a Abrahámom v Genezis 15 predznamenáva udalosť uzatvárania zmluvy medzi Bohom a Izraelom na Sinaji v Ex 19–24. V Genezis 15 a na Sinaji (Ex 19–20) sa Božia prítomnosť prejavuje tmou, dymom, oblakom, ohňom a „faklami“ (v hebrejčine sa „blesky“ a „fakle“ vyjadrujú tým istým slovom). V oboch prípadoch sa uzatvára zmluva. V oboch prípadoch je príslubom zmluvy krajina Kanaán (ďalej len „zasľúbená zem“). V oboch prípadoch sa obetujú zvieratá, aby sa podčiarkla slávnosť zmluvy.

Toto čítanie nám ukazuje zákulisie pre pochopenie Exodu a Paschy. Boli to udalosti, ktoré Boh predvídal stovky rokov predtým, ako sa stali a ktoré boli v skutočnosti splnením zaslúbení zmluvy, ktorú Boh dal Abramovi, praotcovi Izraelitov, dávno predtým, ako vo svojom utrpení v otroctve volali k Bohu. Exodus a Pesach sú silnými témami v pôste, keď sa pripravujeme znovu prežiť prechod cez Červené more v krste a Veľkú noc vo Veľkonočnej Eucharistii.

Responzóriový žalm / Ž 27, 1. 7–8. 9a–c. 13–14

R: Pán je moje svetlo a moja spása.

**Pán je moje svetlo a moja spása,*
koho sa mám báť?**

**Pán je ochranca môjho života,*
pred kým sa mám strachovať? R.**

**Čuj, Pane, hlas môjho volania,*
zlútuj sa nado mnou a vyslyš ma.**

V srdci mi znejú tvoje slová: †

„Hľadajte moju tvár!” *

Pane, ja hľadám tvoju tvár. R.

**Neodvracaj svoju tvár odo mňa, †
neodkláňaj sa v hneve od svojho služobníka. ***

Ty si moja pomoc, neodvrhuj ma. R.

**Verím, že uvidím dobrodenia Pánove *
v krajine žijúcich.**

**Očakávaj Pána a buď statočný; *
srdce maj silné a drž sa Pána. R.**

Slová žalmistu môžeme aplikovať na Abrahámovu skúsenosť v prvom čítaní. Abraháma pohltila strašná temnota, no v tejto temnote sa Božia prítomnosť dala poznať ako horiaca pochodeň – lúč svetla, ktorý Abrahámovi odhaľuje budúcnosť plnú nádeje pre neho a jeho potomstvo. Abrahámov život bol odpradáva považovaný za vzor duchovného života a skúseností duše, ktorá sa chce priblížiť k Bohu. Niekedy zažívame „božskú temnotu“ – časy tajomných skúšok, keď nevidíme cestu vpred a každá cesta sa zdá byť iba slepou uličkou.

V týchto situáciách žalmista smelo vyhlasuje: „*Pán je moje svetlo a moja spása, koho sa mám báť?*“ Toto je čin odvážnej viery, úplné odovzdanie sa do Božieho náručia. Nemá zmysel hľadať žiadne ľahšie, alternatívne spasenie bez Pána. Spôsob, akým Boh vyslobodzuje, nemusí byť viditeľný a nemusí prísť rýchlo, ale žalmista zostáva odhodlaný: „Očakávaj Pána a buď statočný; srdce maj silné a drž sa Pána.“ Abrahám musel čakať takmer do konca svojho života, kým dostal svojho dediča Izáka. Možno budeme musieť tiež dlho čakať. Pôst je „cvičením“ vo svätom čakaní na „štedrosť Pána“. Zdá sa, že dlhé týždne Pôstu sa niekedy vlečú a na mnohých miestach severnej pologule nepriaznivé počasie len prispieva k pocitu ťažkostí. Vieme však, že prichádza veľkonočná radosť – predchuť nášho vlastného vzkriesenia – a naďalej sa zameriavame na Pána ako na naše „svetlo“ počas „temných“ týždňov Pôstu. Umŕtvovaním sa učíme nehľadať lacnú a ľahkú „spásu“ vo fyzických alebo psychických rozkošiach, ale iba v Pánovi.

List svätého apoštola Pavla Filipanom / Flp 3, 17 – 4, 1

Bratia, spoločne ma napodobňujte a všímajte si tých, čo žijú podľa vzoru, aký máte v nás! Lebo mnohí, o ktorých som vám často hovoril a teraz aj s plačom hovorím, žijú ako nepriatelia Kristovho kríža. Ich koniec je záhuba, ich bohom je brucho a hanba je slávou tých, čo zmýšľajú pozemsky.

Ved' naša vlasť je v nebi. Odtiaľ očakávame aj Spasiteľa Pána Ježiša Krista. On mocou, ktorou si môže podmaniť všetko, pretvorí naše úbohé telo, aby sa stalo podobným jeho oslávenému telu.

A preto, bratia moji milovaní a vytúžení, moja radosť a moja koruna, takto pevne stojte v Pánovi, milovaní!

Svätý Pavol tu v súlade s témou otroctva a oslobodenia z neho opisuje ľudí, ktorí žijú v otroctve svojich fyzických túžob: „žijú ako nepriatelia Kristovho kríža. Ich koniec je záhuba, ich bohom je brucho a hanba je (ich) slávou.“ Títo ľudia sú „nepriatelia kríža“. To okrem iného znamená, že sa bránia akejkoľvek forme utrpenia alebo sebazapierania. Neprijímajú Ježišovo učenie, že „ak chce niekto ísť za mnou, nech zaprie sám seba, vezme každý deň svoj kríž a nasleduje ma“ (Lk 9, 23). Nedokážu prijať obmedzenia týkajúce sa ich obžerstva, pitia alebo sexuálnych návykov, aké si žiada nasledovanie Ježiša. Takíto ľudia považujú neobmedzené oddávanie sa svojim fyzickým túžbam za „slobodu“, ale v skutočnosti je to otroctvo ich vášní, „otroctvo“, ktoré svätý Pavol opisuje ako formu falošného náboženstva: „Ich bohom je brucho.“ Tým, že sa oddávajú neustálym telesným pôžitkom, ich chůtky sa stávajú tým, čo si ctia.

Slová svätého Pavla, samozrejme, popisujú nielen starovekú rímsku spoločnosť, ale aj súčasnú západnú kultúru (vrátane americkej). Štatistiky hovoria, že 77% Američanov sleduje aspoň raz za mesiac internetové porno. Obezita je nekontrolovateľná a narastá. Približne jedna štvrtina dospelaj populácie holduje nadmernému pitiu. A prečo nie? Keďže štátom financované verejné školské systémy učia všetky deti, že ľudia sú v podstate biologickí roboti, náhodné produkty bezduchého procesu (evolúcie), ktorý sa začal nerozumnou náhodou (Veľkým treskom), prečo by sme sa počas nášho krátkého a nezmyselného života nemali snažiť mať čo najviac fyzického potešenia? Ako to dobre vyjadril staroveký básnik:

*Hovoria si, uvažujúc nesprávne:
„Krátky je a trdný život náš,
nieto lieku pre človeka na konci,
o nejakom záchrancovi z podsvetia tiež nikdy slýchať nebolo.
Ved' len náhodou sme povstali
a neskôr budeme, akoby sme nikdy neboli bývali.
Ved' dych v našom nose je len dym,
myšlienka je iskrou pri tlkote nášho srdca;
keď tá zhasne, telo bude popolom*

*a duch rozplynie sa ako riedky vzduch.
Časom sa i naše meno zabudne
a naše diela si nepripomenie nik,
naš život sa stratí ako stopa oblaku,
tak sa rozplynie ako hmla,
ktorú lúče slnka porozháňajú,
a stlačí ju jeho teplota.
Ved' náš život iba prelet tône je.
Nieto návratu, keď nadíde náš skon;
spečatený je a nik sa nevráti.
Hor' sa teda!
Požívajme dobrá skutočné!
Užime si sveta rýchle, ako za mladi!
Zasýtme sa drahocenným vínom a myrhou rovnako,
nech nám neunikne ani jeden jarný kvet!
Ovenčme sa pukmi ruží prv, než odkvitnú!
Nikto z nás nech nie je bez účasti našej samopašnosti!
Zanecháme všade známky rozkoše.
Ved' to je náš údel a to je náš lós! (Múdr 2, 1-9)*

Aj keď to bolo napísané okolo roku 100 pred Kristom, ale mohlo by byť napísané aj dnes.

Keď sa vrátíme k svätému Pavlovi a jeho slovám Filipanom, všimneme si, že nám Ježišovou mocou sľubuje oslobodenie od otroctva tela. Ježiš má moc premeniť naše “nízke telá” – so všetkými ich nezriadenými túžbami, aby boli ako jeho oslávené telo. A to je proces, ktorý začína už teraz. Prostredníctvom pôstnych disciplín – modlitby, pôstu a almužny – sa učíme oslobodzovať sa od nadvlády našich telesných túžob. Učíme sa byť ako Kristus, „podriaďovať mu všetko“ vrátane našich neusporiadaných vášní.

Na to, aby sme v tomto živote zažili „exodus“ z otroctva našim “bruchám“ (fyzickým túžbam), je potrebná silná nádej v nebo. Pokiaľ neexistuje nádej na budúci život, nemá zmysel zdržiavať sa akéhokoľvek potešenia v tomto živote. Svätý Pavol nám teda pripomína, že “*naša vlasť je v nebi. Odtiaľ očakávame aj Spasiteľa Pána Ježiša Krista*”. Počas tohto Pôstu sa modlíme za nárast nádeje.

Čítanie zo svätého Evanjelia podľa Lukáša / Lk 9, 28b–36

*Ježiš vzal so sebou Petra, Jána a Jakuba a vystúpil na vrch modliť sa. Ako sa modlil, zmenil sa vzhľad jeho tváre a jeho odev zažiaril belobou. A hľa, rozprávali sa s ním dvaja mužovia - boli to Mojžiš a Eliáš. Zjavili sa v sláve a hovorili o jeho odchode, ktorý sa mal uskutočniť v Jeruzaleme. Petra a tých, čo boli s ním, premohol spánok. A keď sa prebudili, videli jeho slávu a tých dvoch mužov, čo s ním stáli.
Keď od neho odchádzali, povedal Peter Ježišovi: „Učiteľ, dobre je nám tu. Urobme tri stánky: jeden tebe, jeden Mojžišovi a jeden Eliášovi.“ Nevedel, čo hovorí. Kým toto hovoril, utvoril sa oblak a zahalil ich. Keď vstúpili do oblaku, zmocnil sa ich strach. A z oblaku zaznel hlas: „Toto je môj vyvolený Syn, počúvajte ho!“ A kým hlas doznel, ostal Ježiš sám.
Oni zmĺkli a v tých dňoch nehovorili nikomu o tom, čo videli.*

Tento úryvok hrá kľúčovú úlohu v Evanjeliu podľa Lukáša, pretože krátko po premenení sa Ježiš „pevne ...rozhodol ísť do Jeruzalema“ (Lk 9, 51), a v nasledujúcich desiatich kapitolách (Lukáš 10–19) je na ceste z Galiley. Učenci nazývajú túto časť Lukáša „rozprávanie o ceste“. Teologicky sa deje toto: Ježiš na svojej ceste do Jeruzalema okolo seba zhromažďuje nový Izrael v novom exode, ktorý vyvrcholí novou Paschou (ustanovením Eucharistie), ktorá značí vyslobodenie Izraela nie z egyptského otroctva, ale z otroctvo hriechu.

S Ježišom sa prichádzajú rozprávať Mojžiš a Eliáš. Mojžiš predstavuje Zákon, Eliáš prorokov. Spolu boli „Zákon a Proroci“ židovským odkazom na ich Písma, čo by sme teraz nazvali Starý zákon. Takže rozprávanie Mojžiša a Eliáša s Ježišom je znakom Starého zákona, ktorý svedčí o Kristovi, znakom jednoty Božieho zjavenia v Starej a Novej zmluve. Boh, ktorý hovoril s Mojžišom a Eliášom, je ten istý Boh, ktorý zjavuje Ježiša a je zjavený v Ježišovi.

Peter nechápe celý význam situácie. Navrhne tri stany (alebo „stánky“, grécky: skēnas), po jednom pre Mojžiša, Eliáša a Ježiša, ako keby mal každý rovnaký štatút. Hoci predtým vyznal Ježiša ako „Božieho Krista“ (Lk 9, 20) alebo „Syna živého Boha“ (Mt 16, 16), tu sa nezdá, že by konal v súlade s týmto vyznaním. Hlas z neba, hlas Otca, mu musí pripomenúť, že k Ježišovi, „vyvolenému Synovi“, je nemožné prirovnáť ani veľkých prorokov dávnych čias.

Božia prítomnosť sa ukazuje v oblaku, ako to bolo v Starom zákone časté. Napríklad oblačný stĺp viedol exodus Izraelitov a oblak zahalil svätostánok, keď bol zasvätený (pozri Ex 40, 34–38). V skutočnosti je oblak zakrývajúci svätostánok pravdepodobne najvýznamnejším spojením s oblakom tu pri Premenení. Označuje Ježiša ako nový Svätostánok, príchod Božej prítomnosti. Peter chcel postaviť tri stánky, jeden pre každého proroka. Ale Ježiš je jedinečný stánok Boha (grécky: skēnē).

Keď Otcov hlas povie: „Toto je môj vyvolený Syn; počúvajte ho,“ zostáva len Ježiš. Ježiš je plnosť zjavenia. Kým Zákon a Proroci o ňom svedčia, Ježišovi samému o sebe nič nechýba. On je úplným Slovom Božím, ktoré sa stalo telom, ktoré samo o sebe stačí na spasenie.

Premenenie, toto oslávenie Krista na vrchole hory na začiatku jeho exodu, predznamenáva jeho ukrižovanie, paradoxné oslávenie Ježiša na vrchole hory na konci jeho cesty. Sláva je pri Premenení viditeľná, na Kalvárii je ukrytá pod pokorou a obetou. No najväčšou Božou slávou je jeho milosrdenstvo, jeho sebadarovanie z lásky. Kríž je Kristovou slávou a slávou kresťanov, pretože znamená najväčší sebadar Boha.

Počas Pôstu sa modlitbou, pôstom a almužnou učíme „brať každý deň kríž“, to znamená urobiť zo svojho života sebadarovanie druhým z lásky. Prostredníctvom týchto postupov oslobodenia zažívame nový exodus z nášho otroctva fyzickej žiadostivosti a pýchy. Potom sa naozaj staneme Abrahámovými deťmi, ľudom, ktorý žije v slobode a kráča vo viere ako on (Gn 15,6). Naše životy sú premenené a žiarivé.